

PRIPREMA ZA ŠKOLU

Ana Marija Pavlić, pedagoginja

Polazak u prvi razred osnovne škole velik je događaj za cijelu obitelj: u prvom redu za budućeg đaka, ali i za njegove roditelje te ostale članove obitelji. Dijete se od tog trenutka mora prilagoditi novim pravilima ponašanja- sjediti na jednom mjestu duže vrijeme, pratiti aktivnost od početka do kraja, doći na početak nastave. To je i prva provjera djetetovih socijalnih, emocionalnih, intelektualnih i drugih sposobnosti koje su se do ovog trenutka trebale skladno razviti.

Možda i Vi kao i mnogi roditelji mislite da to podrazumijeva da dijete treba prije polaska u školu svladati čitanje i pisanje kako bi bilo spremno za školu, no puno bolja priprema za školu odvija se putem igara i aktivnosti u kojima ono upotrebljava ruke, prstiće i na taj način razvija finu **motoriku** bitnu za vještinu pisanja, te kroz **socijalizaciju, razvoj pozitivne slike o sebi, samostalnost.**

Proces upisa u školu

Tko procjenjuje spremnost za školu?

Nakon poziva za školu i obaveznog liječničkog pregleda na kojem se procjenjuje fizička spremnost (sistematski pregled i cijepljenje), dobit ćete i termin odlaska u školu gdje će stručni tim škole procijeniti psihofizičko stanje djeteta (procjena socioemocionalna i intelektualnu spremnost djeteta za polazak u prvi razred).

Zakonska osnova propisuje da djeca koja do 31. ožujka navršše 6 godina postaju školski obveznici.

Prijevremeni upis u prvi razred

Ukoliko Vaše dijete neće do 31. ožujka imati šest godina, a Vi ste mišljenja da je spremno za polazak u školu možete podnijeti zahtjev za prijevremeni upis u nadležni Gradski ured za obrazovanje i sport.

Odgoda od škole

Ako je Vaše dijete školski obveznik, a postoje indikacije o potrebi odgode upisa u školu (socio-emoc.nezrelost, zdravstvene poteškoće) potrebno je

pribaviti mišljenje nadležnog školskog liječnika o odgodi. Ako imate dilemu savjetujete se s odgajateljicama Vašeg djeteta ili sa stručnim timom vrtića.

Stručni tim vrtića (psiholog) obavlja testiranje spremnosti djece za polazak u školu, a prednost imaju djeca koju odgojitelji ili roditelji predlažu za provjeru...

Kako pripremiti dijete za školu?

Ukupna zrelost djeteta nužna za uspješan polazak u školu promatra se kroz fizičku, intelektualnu, emocionalnu i socijalnu zrelost te samostalnost. Za svako od ovih područja određene su osobine koje bi predškolsko dijete trebalo posjedovati.

FIZIČKA ZRELOST

Fizičku zrelost djeteta u vrtiću pratimo kroz razvoj fine i krupne motorike. Ove vještine usavršavaju se sazrijevanjem i rastom djetetovog tijela te ciljanim uvježbavanjem.

Krupna motorika

Dijete bi trebalo biti općenito spretno i uspješno u svim oblicima kretanja do polaska u školu. Aktivnosti koje bi predškolsko dijete trebalo moći spretno obavljati i potpuno njima ovladati su svi osnovni oblici kretanja u kojima sudjeluje cijelo tijelo, konkretno:

- hodanje, trčanje, skakanje, preskakivanje, puzanje, stajanje na jednoj nozi, hvatanje i bacanje lopte...

Ove osnovne vještine i oblike kretanja dijete može usavršiti kroz svakodnevne dječje igre, te mu redovito treba omogućiti prilike za kretanje i razvoj velikih mišićnih skupina, zglobova i tetiva. Stoga kod djeteta potičite:

- trčanje, igre lovice, igre loptom, skakanje preko konopca, gumi-gumi, koturanje, te ciljano tjelesni odgoj, sportske aktivnosti, ples, plivanje.

Fina motorika ili grafomotorika

Razvoju pisanja prethodi dobro razvijena fina motorika ruke. Zglobovi djetetovih ruku završavaju formiranje tek u školskoj dobi pa su pokreti pisanja i crtanja iz tog razloga često naporni maloj djeci. Važno je razviti fleksibilnost šake i prstiju koju osim pisanjem uvježbavamo i nizom aktivnosti u kojima dijete koristi svoje ruke i prste.

Zahtjevi škole od djeteta u ovom području:

- pravilno drži olovku, linija mu je jasna, adekvatnog pritiska
- Ima sposobnost orijentacije na papiru, sposobnost vidne percepcije,
- po uzorku zna povlačiti linije od crte do crte, od točke do točke, ravne, kružne i valovite linije, precrtati likove: krug, trokut, kvadrat romb
- zna pisati svoje ime velikim tiskanim slovima
- presavija papir prema uzorku
- pravilno barata škarama
- po uzoru prepisuje slova i brojeve

Za vježbanje fine motorike i spretnosti mišića šake djeci ove dobi korisne su zanimljive aktivnosti poput:

- izrezivanje papira, lijepljenje, nizanje kuglic/perlica ili tjestenine na konac, crtanje, precrtavanje, bojanje, modeliranje plastelina, gline, tijesta u boji, šivanje gumbića na tkaninu
- svakodnevne vještine poput zakopčavanja i vezanja čvorova i mašni, pletenja pletenica, slaganja odjeće, upotrebljavanja pribora za jelo.

INTELEKTUALNA ZRELOST

U ovo područje prije svega spada razvoj **govora**, razvoj **opažanja** (vidnog i slušnog), te svladavanje **elementarnih pojmova**.

Govorni razvoj

Pravilan govor važan je preduvjet djetetove spremnosti za školu. Dijete od 5. godine nadalje treba potpuno razumjeti složeni govor. Rečenice koje dijete koristi moraju biti složene i gramatički ispravne, a rječnik svakog dana sve bogatiji. Artikulacija (izgovor) svih glasova mora biti ispravna, uključujući i one glasove koji se najkasnije usvajaju kao što su **L** i **R**. Bilo kakve teškoće ili poremećaji u komunikaciji mogu dijete dovesti do povlačenja, zatvaranja, nesamostalnosti, a ponekad i do agresije.

Obilježja govorne razvijenosti predškolskog djeteta:

- razumije velik broj riječi, a velik broj njih i upotrebljava u vlastitom govoru
- govori pravilno, sve glasove, bez izostavljanja ili zamjenjivanja glasova
- pravilno koristi jedninu i množinu, kao i glagolska vremena
- rečenice su sve složenije i duže

- u prepričavanju priče ne navodi samo glavne događaje, nego i detalje
- zna prepričati kraći događaj ili priču u pravilnom slijedu: uvod, tijek, završetak
- zna verbalno definirati jednostavne pojmove (npr. što je stolica?)
- prepoznaje prvo ili zadnje slovo u riječi (glasovna analiza), a glasove može spojiti u slogove i riječi (glasovna sinteza)

Govorni razvoj djeteta poticati ćemo:

- sami ćemo govoriti pravilno jer smo djetetu uzori
- razgovorima u kojima ćemo koristiti djetetu poznate riječi, ali i uvoditi nove riječi i tako širiti rječnik
- pričanjem priča, čitanjem slikovnica, priča, knjiga, enciklopedija
- poticanjem djeteta da nam prepričava događaje, crtić, priču
- služiti se zagonetkama, pitalicama, brojalicama, slovarice, memory

Predčitačke vještine

Nije potrebno da dijete čita prije polaska u školu, no nužno je da razvije predčitačke vještine koje će mu omogućiti glatko i lako usvajanje čitanja. Za predčitačke vještine prvenstveno je važan dobro razvijen govor i glasovna osjetljivost kako bi dijete lako moglo savladati sve faze uključene u proces čitanja:

- raščlanjivanje u glasove (analiza: A-n-a)
- uparivanje slova i glasa - kritična faza
- povezivanje glasova u riječ (sinteza: Ana)

Korisne govorno-jezične igrice koje potiču predčitačke vještine:

- prepoznavanje suprotnosti (veliko–malo, crno–bijelo, usko–široko, glasno–tiho, visoko–nisko, brzo–sporo...)
- poznavanje lijevog i desnog (Dotakni lijevom rukom desno uho)
- poznavanje položaja i odnosa (Stavi olovku ispred/iza/pored knjige)
- prepoznavanje glasova u riječi MAČKA ?
- što čuješ kada kažem Š-K-O-L-A ?
- reci rečenicu na drugi način
- sastavljanje priču prema slici ili seriji slika
- pronalaženje rime (*kruh-majmun-duh*)
- igra «kaladont» (*reci riječ na završno slovo*)
- definiranje razlika: *jaje–kamen; brod–autobus; daska–staklo*
- □definiranje sličnosti: *kruška i jagoda; leptir i muha...*

- što sve u ovoj prostoriji počinje na glas **s**?
- nabroji tri životinje koje počinju na glas **m**?
- što sve možemo kupiti u trgovini a počinjena glas **k**?

Predmatematičke vještine

U vrtiću se razvijaju preduvjeti za razumijevanje matematike (predmatematičke vještine). Njih djeca stječu krećući se prostorom, baratajući predmetima i uspoređujući ih, otkrivajući svojstva predmeta promatranjem i diranjem, uspoređujući količine, istražujući različite strukture.

Aktivnosti koje potiču predmatematičke vještine kako bi dijete razumjelo apstraktni pojam broja:

- **definiranje odnosa u prostoru**: unutra/vani, gore/dolje, ispod/iznad, odnosi među predmetima: veće/manje, lakši/teži
- definiranje **svojstva predmeta**: mekan/tvrd, mokar/suh, plav/crven; **zajednička svojstva predmeta, količina, skup, uspoređivanje**

Pažnja i pamćenje

Razvijenost pažnje (vidne i slušne) vrlo je važna za usvajanje čitanja i pisanja. Većina djece brzo usvoji slova i čitanje ako su naučila dobro vidno i slušno opažati.

Kod predškolske djece **pažnja** je uglavnom nehotična (spontana). Hotimična (namjerna) pažnja jest svjesno usmjerena i regulirana pažnja povezana s voljnim naporom i svjesno postavljenim ciljem i nju želimo razviti kod djeteta. U predškolsko doba dijete se može koncentrirati na aktivnost koja mu nije privlačna 15-20 min, te nam je cilj produžiti trajanje namjerne pažnje.

Kako možete poticati razvoj pažnje?

- u svakodnevnim aktivnostima (šetnja, vožnja automobilom, pospremanje) potičite djecu da pričaju o onome što vide
- rješavajte radne liste, zabavne zadatke, igrice, slažite slagalice
- sortiranje predmeta (prema boji, veličini, obliku)
- pokazivanje predmeta koji je iznad, ispod, lijevo, desno, gore, dolje
- recitiranje pjesmica
- igre riječima (rima, rastavljanje riječi na slogove i glasove, nabranje riječi koje počinju ili završavaju na zadani glas...)
- igra Prepoznaj po zvuku- skriveni zvuk
- igra Leti-leti

Uz pažnju, za svladavanje gradiva u školi nužno je i **pamćenje**. I za razvoj namjernog pamćenja postoji niz vježbica, pa tako dijete može uvježbavati:

- pamćenje važnih podataka: broj telefona kod kuće i adresu
- pamćenje podataka o sebi
- pamćenje imena i prezimena osoba s kojima je okruženo
- zapamtiti nazive ulica u kojima stanuju njegovi prijatelji
- zapamtite brojalice i pjesmice iz vrtića
- za vježbu pamćenja izvrsne su igre: domino, labirint, memory, slagalice

Elementarni pojmovi

Elementarni pojmovi koje predškolska djeca trebaju svladati:

- prepoznavati i imenovati osnovne boje i njihove nijanse (svjetlije/tamnije)
- orijentirati se u vremenu i prostoru (danas, sutra, jučer, sada, poslije, razlikovanje doba dana- jutro, prije podne, poslije podne, večer)
- imenovanje dana u tjednu
- razlikovanje godišnjih doba i znati njihove osnovne karakteristike
- utvrđivanje položaja predmeta u prostoru (lijevo-desno, gore-dolje, ispod-iznad, sprijeda-straga)
- mehaničko brojanje do 20
- razlikovanje geometrijskih likova (kvadrat, pravokutnik, trokut, krug, romb)
- razlikovanje količinskih odnosa (više-manje-jednako)
- sposobnost klasifikacije (domaće životinje, šumske životinje, divlje životinje, vozila, posuđe, drveno, metalno, i sl.)
- razvrstavanje po klasama (prema boji, obliku, vrsti...)

EMOCIONALNA I SOCIJALNA ZRELOST

Emocionalna zrelost podrazumijeva da:

- je dijete steklo određenu stabilnost
- se može suzdržati od naglih i pretjeranih emocionalnih ispada
- može kontrolirati izražavanje emocija, pretjeranu frustraciju, ljutnju
- se ponosi uspjehom i može podnijeti neuspjeh
- ga strahovi ne sprečavaju da svakodnevno funkcionira
- ima dobru sliku o sebi

Neka od obilježja socijalne zrelosti (odnosi s drugima) u ponašanju djeteta predškolske dobi bila bi:

- usvojilo je navike kulturnog ophođenja

- u igri poštuje pravila ponašanja
- igru planira u dogovoru s drugom djecom
- prisutan je natjecateljski duh
- lakše podnosi neuspjeh kada se dogodi
- s upornošću završava što je započeo
- nudi suradnju i pomoć drugima (empatija)

Nužno je da dijete ovlada socijalnim vještinama kako bi bilo spremno za funkcioniranje u društvu i samostalnost u novim životnim izazovima.

Što roditelj može učiniti na planu socio-emocionalnog razvoja i osamostaljivanja?

- vlastitim primjerom poslužiti kao model u različitim situacijama (npr. kako rješavate nesuglasice, kako podnosite neuspjeh, kako se ponašate u prometu ili u komunikaciji s drugima...)
- biti dosljedan u svom odnosu prema djetetu
- odrediti granice i pravila ponašanja te davati jasnu povratnu informaciju
- postaviti realna očekivanja
- ohrabrivati dijete, pohvaliti za svaki uspjeh, poticati inicijativu, izbjegavati kritike
- kad tražite nešto od djeteta, objasnite zašto želite da to učini
- čak i kad ste ljuti na dijete, pokažite mu ljubav i poštovanje
- svakodnevno razgovarajte, pokažite interes za njegove aktivnosti – odvojite vrijeme za kvalitetno provođenje vremena

Aktivnosti koje preporučujemo:

- društvene igre (Čovječe ne ljuti se, Memory...), puzzle
- zajedničko čitanje knjiga ili gledanje edukativnih sadržaja
- poticanje samostalnosti

SAMOSTALNOST

Da bi dijete bilo samostalno i sigurno u sebe, ono mora:

- biti potpuno samostalno u hranjenju, u odlasku na toalet tako da zna redoslijed radnji, u svlačenju i oblačenju, u posluživanju i hranjenju, spremanju za spavanje, pranju ruku, zubi i sl.
- brinuti za svoje igračke, stvari, kućne ljubimce
- znati da su mu neke stvari dužnosti, a da neke može raditi po svojoj volji

Kako bi potaknuli djetetovu samostalnost i odgovornost možete:

- zadužiti dijete nekim jednostavnim kućanskim zadacima (pospremanje kreveta, slaganje robe, postavljanja stola, zalijevanje cvijeća, briga o kućnim ljubimcima) kako bi razvilo radne navike i tako se pripremio na redovito izvršavanje školskih obaveza.

PROMETNI ODGOJ

Jedna od važnih tema o kojoj trebate razgovarati s vašim školarcem jest prometni odgoj. Osim što je s djetetom potrebno razgovarati o svim mogućim opasnostima koje vrebaju na putu do škole, važno je i da s njime uvježbate u više navrata najsigurniji put od kuće do škole i natrag.... Stoga se prošetajte s djetetom do škole, pratite ga prvih dana radi osjećaja sigurnosti, upozorite na opasna ili kritična mjesta u prometu kako bi ono steklo sigurnost, a vi bili mirniji.

PRED SAM POLAZAK U ŠKOLU...

Pokušajte učiniti sam polazak u školu posebnim iskustvom i doživljajem tako što ćete:

- zajedno s djetetom obaviti kupnju školske torbe i školskog pribora
- osigurati radni prostor (pisaći stol) koji je uvijek isti i samo djetetov
- obavijestiti dijete o promjenama u njegovom životu koje će se dogoditi kada krene u školu. (npr. dio dana će ostajati sam u kući)
- uputiti dijete na osobe koje mu mogu pomoći u slučaju potrebe dok je samo kod kuće
- privikavati dijete tijekom ljeta na situacije u kojima će trebati pokazati oprez (npr. razgovor s neznancima)

- obilježite prvi dan polaska djeteta u školu – neka bude ponosno na sebe
- izbjegavati prijetnje školom ("Kad kreneš u školu, nećeš više imati vremena za igru, Vidjet ćeš ti kako ćeš u školi morati slušati učiteljicu)
- poticati pozitivne stavove djeteta prema školi i učenju

Kada dijete krene u školu:

- ne preuzimajte djetetove odgovornosti- zadaća je djetetova odgovornost, a roditelj usmjerava rad i pomaže kada zapne
- važno je da dijete zna da uspjeh u školi neće utjecati na ljubav prema njemu
- svakodnevno potičete dijete da provjeri je li sve pripremio za školu

- po povratku iz škole sa zanimanjem porazgovarajte s djetetom
- važno je potaknuti dijete da se odmori od školskih aktivnosti na način koji mu najbolje pomaže da se opusti
- pomognite djetetu oko organizacije dana
- ostavite djetetu vrijeme za igru- igra je djetetova stalna potreba koja ne prestaje polaskom u školu; u igri dijete najlakše uči, opušta se i zabavlja, razvija ponašanje usmjereno cilju, razvija motoriku, maštu, koncentraciju, mišljenje, obogaćuje govor, usavršava vještine komunikacije i osjeća se dobro.